

PREGLED

UREDITI

UKLONI

REVISIONS

Intervju

Kako projektirati dostojanstvo i ravnopravnost?

O primjeni pristupačnosti kao horizontalnog načela u infrastrukturnim projektima, razgovarali smo s dr. sc. Borisom Iharošom, arhitektom i evaluatorom EU projekata

Foto: Kubik plus

Nataša Rožić
Mikolašević, dipl.
novinar
15.09.2025

N eadekvatna implementacija **horizontalnih načela**, osobito **pristupačnosti**, najčešći je razlog zbog kojeg velik broj projekata javne namjene, unatoč opravdanoj društvenoj potrebi, političkoj podršci i često vrlo kvalitetnoj projektnoj dokumentaciji, ne prolazi evaluaciju za EU sufinanciranje. Evaluacijski proces pokazuje da projektirani prostori, sadržaji i usluge često nisu u skladu s pravima **osoba s invaliditetom**, niti s pravnim i normativnim okvirom Europske unije.

Ovaj zabrinjavajući i sveprisutni trend potaknuo je **arhitekta i evaluatora EU projekata dr. sc. Borisa Iharoša** da u suradnji s **Udrugom gradova i Hrvatskom komorom arhitekata** pokrene edukacijski program **Priprema EU projekata – Implementacija horizontalnih načela**.

Kroz seriju radionica cilj je objasniti ključnim dionicima – predstavnicima gradova i **projektantima** što i zašto **Europska unija** danas traži u pogledu pristupačnosti, uključivosti, jednakosti i održivosti, kako bi u konačnici mogli kvalitetnije pripremiti projekte za EU sufinanciranje.

Dr. sc. Boris Itharoš, dipl. ing. arh., doktorirao je na pripremi EU projekata te osim što vodi vlastiti arhitektonski ured Kubik plus, angažiran je i kao evaluator projektnih prijedloga

U razgovorima na temu pristupačnosti često se kao negativan primjer navode zgrade financirane EU sredstvima koje nisu u potpunosti pristupačne. Uvođenjem horizontalnih načela kao obveznog kriterija prihvatljivosti, ovakvi slučajevi više neće biti mogući. Kako je došlo do ove promjene i kako se ona odražava u evaluaciji?

U financijskom razdoblju 2014. – 2020. horizontalna načela, uključujući pristupačnost, formalno su postojala, ali nisu bila predmet sustavne evaluacije. Fokus je bio na tehničkoj izvedivosti, opravdanosti i financijskoj konstrukciji, dok se pristupačnost često tretirala kao dodatna preporuka, a ne kao uvjet prihvatljivosti. Posljedica toga je niz realiziranih **EU projekata javne namjene** koji nisu pristupačni, iako su to morali biti. Slična se situacija dogodila i unutar **Nacionalnog plana oporavka i otpornosti**, gdje je u nekim slučajevima brzina provedbe imala prednost nad kvalitetom rješenja.

Na temelju tih iskustava, Europska komisija je povukla jasnu crtu: u aktualnom financijskom razdoblju 2021. – 2027. projekti koji ne osiguravaju stvarnu, dokazivu i izvedivu pristupačnost, neće biti sufinancirani. I to više nije pitanje preporuke, već konkretna i dosljedna praksa.

Evaluatori sada detaljno pregledavaju kompletnu **projektnu dokumentaciju** i uspoređuju je s važećim propisima i pravnim obvezama. Pristupačnost je zakonska obveza koja proizlazi iz međunarodnog prava (**Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom**), prava Europske unije (**Povelja EU o temeljnim pravima**) te nacionalnog zakonodavnog okvira (**Zakon o gradnji, Zakon o suzbijanju diskriminacije, Tehnički propis o osiguranju pristupačnosti građevina...**). Ako projekt nije u skladu s tim pravnim i tehničkim standardima, neće proći evaluaciju, bez obzira na njegovu društvenu, političku ili stratešku vrijednost.

Posjetiteljski centar Kanal sv. Ante - primjer uspješne implementacije pristupačnosti u EU projektu (foto: JU Priroda Šibensko-kninske županije)

Što vas je kao stručnjaka za pripremu i vođenje javnih projekata potaknulo da od prošle godine startate s edukacijskim programom o horizontalnim načelima?

Iako su evaluacijski podaci povjerljivi, činjenica je da u ovom programskom razdoblju iznenađujuće velik broj projekata ne prolazi evaluaciju. Riječ je o projektima s realnim potrebama, podrškom lokalne zajednice i često vrlo ozbiljno pripremljenom dokumentacijom. To ukazuje na dublji problem u sustavu pripreme projekata i upravo me ta spoznaja potaknula da pokrenem edukacijski program temeljen na stvarnim izazovima s kojima se suočavamo.

Kada prijavljeni projekt ne prođe proces evaluacije, postavlja se pitanje: "Tko je odgovoran?" Uloga svakog aktera je važna, ali posebno opterećenje snose projektanti jer su oni ti koji daju tehničko rješenje, i gradovi kao naručitelji i podnositelji projektnih prijava. Zato sam inzistirao da na radionicama budu uključeni i jedni i drugi. Cilj nije upiranje prstom, već zajedničko razumijevanje procesa i mogućnost ispravljanja grešaka.

Boris Iharoš autor je edukacijskog programa i voditelj radionice "Priprema EU projekata - Implementacija horizontalnih načela"

Radionica ne počiva na teoriji, već na stvarnim primjerima. Male interdisciplinarne grupe sastavljene od projekatana i predstavnika gradova rade na konkretnom projektnom zadatku. Nakon uvodnog rada na tom zadatku, slijedi predavanje i stručno vodstvo o horizontalnim načelima, a zatim se sudionici vraćaju istom zadatku kako bi ga korigirali prema novim spoznajama. Kroz takav proces postaje jasno zašto projekt u stvarnosti ne bi prošao i kako to ispraviti.

Primarni cilj radionice je promjena načina razmišljanja. Mnogi će reći da je to spor i zahtjevan proces, možda i jest, ali ako želimo uspješno koristiti EU sredstva u ovom financijskom razdoblju, promjena mora početi odmah. Vremena više nemamo. Upravo zato je ova radionica osmišljena - da toj promjeni damo konkretan početak i smjer.

Kakve su reakcije sudionika radionica?

Reakcije sudionika su izvrsne. Mnogi tek kroz radionicu shvate što pristupačnost i ostala horizontalna načela uistinu znače i što evaluatori

zapravo provjeravaju. To potvrđuju i ankete koje se provode na početku i kraju radionice.

Sudionici rade u malim mješovitim grupama, sastavljenima od projekatana i predstavnika gradova, na konkretnom projektnom zadatku. Riječ je o stvarnom projektu javne namjene, kakvi se doista pojavljuju u praksi. Najprije pokušavaju odgovoriti na zadatak oslanjajući se na svoje dosadašnje znanje i iskustvo. Zatim slijedi kratko, jasno i praktično predavanje o horizontalnim načelima s ključnim informacijama koje u svakodnevnom radu često nedostaju. Nakon toga vraćaju se zadatku i korigiraju prijedloge, ovaj put svjesni što je zaista važno.

U završnom koraku sve faze projekta prolaze kroz simulaciju evaluacije: Bi li ovakav prijedlog zadovoljio stroge uvjete prihvatljivosti?

Upravo tada dolazimo do cilja radionice: promjene razmišljanja. Sudionici prepoznaju vlastite propuste, uviđaju stvarne zahtjeve i shvaćaju što se zaista traži te kako pripremiti projekt koji doista ima šansu proći. To nije predavanje, to je iskustvo koje mijenja pogled na čitav proces, a sudeći po reakcijama, takvih iskustava ozbiljno nedostaje.

Projektanti i predstavnici gradova zajednički rade na zadacima i uče kako osigurati pristupačnost i ostala horizontalna načela već u fazi pripreme projekta

Što podrazumijeva „pristupačnost“ kao horizontalno načelo u kontekstu EU projekata?

Jedan od najčešćih mitova koji su se uvriježili kroz praksu te se uzimaju zdravo za gotovo je: *Ako imamo rampu i dizalo – projekt je pristupačan.*

Pristupačnost u kontekstu EU projekata znači daleko više od postavljanja rampe i ugradnje dizala. To je koncept koji obuhvaća nesmetan, dostojanstven i ravnopravan pristup prostoru, informacijama i uslugama za sve korisnike, uključujući osobe s invaliditetom, starije osobe, djecu, trudnice, osobe smanjene pokretljivosti i druge.

Pristupačnost dakle podrazumijeva cijeli lanac – od ulaza do krajnje usluge – i on mora biti cjelovit. U praksi to znači da svaki projektirani sadržaj – od ulaznih prostora i komunikacija, preko sanitarnih čvorova i radnih jedinica pa sve do sustava informiranja mora biti funkcionalno i tehnički prilagođen svima, ne samo formalno „omogućen“.

Kako se u procesu evaluacije provjerava i ocjenjuje

pristupačnost?

Evaluacija se temelji isključivo na onome što je sadržano u projektnoj prijavi i tehničkoj dokumentaciji. Evaluator ne pita što ste imali namjeru napraviti, već se usredotočuje na ono što je konkretno prikazano i tehnički dokazano.

Ovdje dolazimo do jedne od najraširenijih zabluda. Često se smatra da je dovoljno u tekstualnom opisu projekta navesti da je objekt pristupačan.

Međutim, ako u grafičkom dijelu dokumentacije ne postoji dizalo koje povezuje sve etaže, objekt se ne smatra pristupačnim. Ako sanitarni čvor za osobe s invaliditetom nema odgovarajuće dimenzije ili se nalazi na neprikladnom mjestu, rješenje nije funkcionalno. Ako nedostaju elementi koji omogućuju neometano kretanje korisnika, to se smatra ozbiljnim propustom.

OŠ Pleso, idejno rješenje Kubik plus: pristupačnost i inkluzija integrirane su kroz četiri posebna razredna odjeljenja koja osiguravaju ravnopravno sudjelovanje svih učenika i uključenost bez prepreka

Evaluatori uspoređuju tekstualni i grafički dio dokumentacije, provjeravaju usklađenost s tehničkim propisima i posebno paze na kontradikcije koje mogu upućivati na površnost u pripremi. Pritom ne promatraju samo formalnu ispravnost, već i izvedivost te funkcionalnost rješenja za krajnjeg korisnika.

Pristupačnost je jedno od rijetkih horizontalnih načela koje se može provjeriti vrlo precizno. Upravo zato velik broj projektnih prijava ne dobiva prolaznu ocjenu, jer ono što je zapisano u dokumentaciji ne jamči stvarnu, provedivu i zakonitu pristupačnost.

Kako se rješavala pristupačnost u projektima koji nisu prošli evaluaciju?

Svaki projekt ima svoju specifičnu priču. Ne postoji jednostavan popis od tri ili četiri najčešće greške. Umjesto toga, svaki projekt u kojem pristupačnost nije zadovoljena obično ima vlastiti skup problema koji nisu riješeni. Evo jednog sasvim jednostavnog primjera: **ako na krovu objekta postoji vidikovac, tada i osoba u invalidskim kolicima mora imati mogućnost doći do tog vidikovca**, a često se dogodi da upravo taj pristup nije osiguran. Ako bih baš morao sažeti sve te raznolike slučajeve u jednu zajedničku točku, rekao bih da problem uvijek leži u istome – nije postignuta ravnopravnost.

U Povelji Europske unije o temeljnim pravima, koja je temeljni dokument i u evaluaciji, naglasak se ne stavlja na tehničke karakteristike, već na načela poput ravnopravnosti, dostojanstva i slobodnog pristupa. Tu dolazimo do jednog od ključnih izazova za projektante. Jer kad im pokažete Povelju, mnogi ne znaju što točno gledati. Zato ih tijekom radionica često pitam jedno vrlo jednostavno, ali suštinski važno pitanje:

Kako se projektira dostojanstvo? Ili, još preciznije: Kako se projektira ravnopravnost? Koji je to konkretan element koji osobi s invaliditetom omogućuje da bude ravnopravan? To nije nešto što se može sažeti u tri točke tipa: gledaj rampu, dizalo i WC. Pitanje je dublje.

OŠ Kurilovec, idejno rješenja Kubik plus: škola je projektirana prema principima univerzalnog dizajna i održivosti, s naglaskom na inkluziju i jednakost svih učenika

Prava razina razmišljanja počinje tek kad shvatimo da svugdje gdje mogu doći ja, mora moći doći i osoba u invalidskim kolicima. I ne samo doći, nego koristiti prostor ravnopravno, bez ovisnosti o drugima. U tome i jest suština univerzalnog dizajna – svi moraju moći koristiti sve. Zato često kažem ovako:

Ako moj prijatelj u kolicima ne može ući u restoran ili sjesti za stol kao ja, nešto ozbiljno nije u redu. Ne mogu mu reći "Čekaj me vani, ja ću ti donijeti nešto za jesti". To nije ravnopravnost. I nije dostojanstvo.

Naravno, stvari postaju još složenije kod **rekonstrukcija**, posebno kada je riječ o **zaštićenim kulturnim dobrima**. Tada govorimo o **zgradama** koje su građene u drugačijem vremenu, s drugim standardima i drugim prioritetima. Međutim, unatoč svim izazovima, i dalje smatram da se rješenja moraju pronaći. **Ako je objekt javne namjene, mora biti pristupačan u cijelosti.** Nema smisla da netko može doći do tri etaže, a do preostale dvije ne može. Takav projekt, jednostavno rečeno, nije prihvatljiv.

Upozoravate na još jedno pogrešno uvjerenje – da je građevinska dozvola garancija prolaska projekta

To je vrlo česta zabluda. Gradovi često misle da ako imaju **građevinsku dozvolu**, automatski imaju i projekt koji može proći na natječaju za europska sredstva. No to nije točno.

Građevinska dozvola izdaje se na temelju kontrole formalne usklađenosti dokumentacije s nacionalnim zakonima i tehničkim propisima. Međutim, **europski fondovi** traže više. Evaluatori provjeravaju može li se projekt zaista izvesti tako da osigurava pristupačnost, funkcionalnost i ravnopravan pristup za sve korisnike.

Drugim riječima, dozvola ne potvrđuje ono što je ključno za evaluaciju – da projekt odgovara vrijednostima i standardima koje EU stvarno traži. Zato nije neobično da projekt s uredno ishodenom dozvolom bude odbijen ako rješenja nisu funkcionalna ili ne poštuju načela jednakosti i dostojanstva.

Tko je onda zapravo odgovoran kada projekt ne prođe evaluaciju? Projektanti ili investitori?

Odgovornost se često pokušava prebaciti s jedne strane na drugu, ali u konačnici najveću odgovornost snosi onaj tko podnosi projekt i odlučuje da je spreman za prijavu, a to je najčešće grad ili općina kao investitor.

Projektanti izrađuju dokumentaciju prema zaprimljenom projektom zadatku, konzultanti pripremaju prijavu, no upravo lokalna samouprava mora osigurati cijeli proces: postaviti jasan projektni zadatak, angažirati kompetentne suradnike i provesti stručnu kontrolu dokumentacije prije prijave. Ako neki od tih dijelova izostane, projekt može imati dobre namjere i ideje, ali i dalje ne ispunjavati kriterije prihvatljivosti.

Europski fondovi ne razmatraju opravdanja poput "projektant je to tako nacrtao" ili "nismo znali". Evaluacija se temelji isključivo na tome ispunjava li projekt pravila. Zato je važno da se odgovornost jasno postavi. Ne kako bi se tražila krivnja, nego kako bi se spriječilo ponavljanje istih grešaka.

Čič Beach, idejno rješenje Kubik plus: rekreativno-edukativni centar na jezeru Čiče kod Velike Gorice oblikovan je prema principima univerzalnog dizajna

Koje su to pogreške koje se ponavljaju u pripremi projekta i rezultiraju njegovim ne prolaskom?

Jedan od najčešćih uzroka neuspjeha je loše definiran projektni zadatak. Projektanti često započinju rad bez jasnih i sveobuhvatnih smjernica koje bi precizno definirale ciljeve, potrebe korisnika, zakonske zahtjeve i kriterije evaluacije. Kada takvi elementi izostanu, čitav proces počiva na pretpostavkama, što neizbježno vodi u pogrešnom smjeru.

Drugi problem je nedostatak ozbiljne stručne provjere dokumentacije prije prijave. Projekti često odlaze na natječaj bez prethodne analize od strane osobe koja razumije kako funkcionira evaluacija. Iako dokumentacija može biti tehnički ispravna, to ne znači da zadovoljava ono što se stvarno traži na EU natječajima.

Treći propust je neuključivanje krajnjih korisnika, osobito **osoba s invaliditetom** i njihovih udruga. Upravo oni često uoče nedostatke koje nacrti i tehnički opisi ne mogu pokazati.

Njihovo uključivanje daje projektu dodatnu dubinu i društvenu relevantnost.

Četvrta pogreška je izostanak međusobne koordinacije svih uključenih – projektanata, konzultanata, investitora i korisnika. Svaka strana ima svoju

ulogu, ali ako ne postoji osoba ili tim koji nadzire cjelinu, projekt može ostati nedosljedan, a to evaluatori brzo primijete.

Zaključno, priprema EU projekta zahtijeva jasno vođenje procesa, stalnu koordinaciju među svim uključenima i preciznu kontrolu svakog koraka. Nema prostora za improvizaciju ili prebacivanje odgovornosti. Evaluacija se provodi prema strogim kriterijima, a prolaze samo oni projekti koji su dosljedni, funkcionalni i potpuno usklađeni s pravilima.

Bez vodstva koje osigurava da svi elementi budu povezani u koherentnu cjelinu, rizik od odbijanja ostaje visok bez obzira na dobre ideje ili formalnu ispravnost.

Koja bi onda bila vaša poruka gradovima i projektantima uključenima u pripremu EU projekata u aktualnom financijskom razdoblju?

Važno je od samog početka postaviti kvalitetan projektni zadatak, uključiti sve relevantne dionike, jasno definirati kriterije prihvatljivosti i provesti provjeru projektne dokumentacije iz perspektive evaluacije. To nije pitanje forme ni preferencija, nego pitanje poštivanja pravila koja su iznad nas, jer proizlaze iz pravne stečevine Europske unije i međunarodnih konvencija koje smo kao država prihvatili. Možda se kao društvo još uvijek navikavamo na te standarde, ali to nije razlog da ih umanjujemo ili zaobilazimo. Upravo suprotno, to je poziv da učimo, da tražimo stručnu podršku kad je potrebna i da uložimo više truda u pažljivu i odgovornu pripremu projekata.

Ključno je sustavno ulagati u edukaciju svih koji sudjeluju u pripremi. Samo timovi koji razumiju pravila i vrijednosti na kojima se ti projekti temelje mogu stvoriti dokumentaciju koja ne samo da prolazi evaluaciju, nego ima i stvarnu društvenu vrijednost.

Radionica "Priprema projekata zelene infrastrukture": sudionici kroz interaktivan rad uče kako prepoznati, osmisliti i pripremiti projekte zelene infrastrukture uz implementaciju horizontalnih načela

Na kraju, pravila EU fondova nisu prepreka, nego alat. Alat za stvaranje pravednijeg i uključivijeg društva.

Projekti koje prijavljujemo nisu samo administrativni dokumenti nego prostori koji će oblikovati svakodnevni život građana. Ako želimo da ti prostori budu dostupni svima, to moramo dokazati već u fazi pripreme. Ne zato što Bruxelles to traži, nego zato što je to jedino ispravno.

Seriju tekstova na temu pripreme EU projekata autora Borisa Iharoša možete pronaći na njegovom [LinkedIn profilu](#).

Tekst je objavljen u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije (Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora)

Ovdje možete pronaći do sada objavljene tekstove u sklopu novinarskog projekta [Projektiranje dostojanstva](#)

Fotogalerija

#Oznake

[Boris Iharoš](#) [EU fondovi](#) [horizontalna načela](#) [Hrvatska komora arhitekata](#)
[osobe s invaliditetom](#) [pristupačnost](#) [projektanti](#) [projektiranje dostojanstva](#)
[Udruga gradova](#)

Materijali (tekstovi, fotografije, grafike i ostalo) na web stranicama egradnja.hr zaštićeno su intelektualno vlasništvo tvrtke T&S d.o.o. Zadar ili drugih pravnih osoba te su zaštićeni Zakonom o autorskim pravima. Ako želite naše materijale koristiti za edukacijske svrhe, slobodno nam se javite i rado ćemo vam izaći u susret.

Redakcija se ne mora slagati s mišljenjem autora i izjavama sugovornika te ne preuzima odgovornost za sadržaj reklamnih oglasa.

[Povratak na vrh](#)

[PREGLED](#) [URED](#) [UKLONI](#) [REVISIONS](#)

Pretplati se na egradnja.hr Newsletter

Ne propustite edukativan građevinski sadržaj. egradnja newsletter stiže na vašu adresu, prijavite se!

SUBSCRIBE

Novosti

Poduzetnički inkubator St. Petrus: arhitektura i dizajn koji reflektiraju duh Istre

Koji su svjetski trendovi u dizajnu i opremanju poslovnih interijera viđeni u Chicagu?

Kap mora usred Zagreba

Svi traže dobrog izvođača radova, a što je s projektantima?

Koliko je prostor višenamjenskih dvorana predodređen sadržajem?

Bitne prednosti Ytong konstrukcije na primjeru gradnje prizemnice

Irena Vlaović: Mislila sam da znam što je skandinavski dizajn, a onda sam došla u Kopenhagen...

Dok se čeka energetska obnova opasnost prijeti s visine

Nekretnine

Smještaj za odmor i stanovanje kao na odmoru

Održivost još čeka svoj trenutak: dominiraju stari stanovi i nepouzđani certifikati

Alfa stan grupa postaje MADO grupa: novi identitet za viziju "drugачijeg pojma doma"

Čulić zgrada: zbogom turisti, dobrodošli stalni stanari

[O nama](#)

[Marketing](#)

[Prijavi se na naš newsletter](#)

